

A 11. honvéd lovashadosztály működése 1915. augusztus 25-től szeptember 9-ig.*

A szövetséges magyar-osztrák és német haderők előnyomulása nagyobb lendülettel haladt előre, amikor a 4. hadsereg 1915 aug. 6. és 7-én, a szívesen védekező és még mindig kiválóan küzdő orosz erőket Lubartownál áttörte. A Lipót bajor herceg vezette hadsereg kelet felé és Mackensen tábornagy hadseregcsoportjának (11. német és Bug hadsereg) északkelet felé tartó oszlopai zárt arcvonallal szorították vissza az ellenséget Brest-Litowsk felé, melynek előterét a szövetségesek már aug. 17-én elérték. Ekkor lépte át Cholm felől jövet Linsingen (Bug hads.) Włodawanál a Bugot.

A Kowelnél érintkező orosz északkeleti és délkeleti arcvonalak szétszakadása mindinkább bizonyossá vált. Amikor ezt Mackensen tábornagy felismerte, a Heydebreck lovas hadtestet (11. honvéd, 4. cs. és kir. és 5. német lovas hadosztály) aug. 20-án Wladimir Wolynski és Luboml felől Kowelre irányította. Ezzel egyrészt biztosította a Bug-hadsereg jobb oldalát, de másrészt a két orosz arcvonal szétválasztását is teljessé tette.

A tescheni hadsereg főparancsnokság ennek a kedvező alkalomnak kihasználására törekedett és elrendelte, hogy az aug. 22-én éjfélkor a Mackensen-hadseregcsoport kötelékéből kilépő 1. hadsereg az orosz délkeleti arcvonal immár fedetlen északi oldalát támadja meg. Végsőként a Kovno, Dubno és Luck képezte várháromszög elfoglalása lebegett előtte, melylyel az egész hadjáratot még a tél beállta előtt szeretne volna lezárni. Az 1. hadseregnek ezt a hadműveletét a 2. gyalog hadosztállyal megerősített Heydebreck lovas hadtestnek kellett biztosítania.

Az orosz délkeleti arcvonal parancsnoka, Iwanow tábornok, a fenyegető átkarolás elől arcvonalának jobb szárnyát

* A 11. honvéd lovas hadosztály hadrendje: Parancsnok: gróf Bissingen-Nieppenburg Nándor altábornagy. — 22. honvéd lovas dandár (Czitő Károly tábornok). 24. honvéd lovas dandár (Hegedűs Pál ezredes). — 2., 3., 5. és 9. honvédhuszárezred egyenként 4 lovas és 1 géppuskás századdal. 1 huszár lövész osztály 4 századdal. — 3½ lovas ütég. — 1 táborig távbeszélő század. — 1 lovas hadosztály egészségügyi intézet. — 1 lovas lövészeres oszlop. — 1 lovas élelmező oszlop 3 lépcsővel.

LIPÓT BAJOR HG.

1. VÁZLAT

4. HADS.

VIII. 25.

VIII. 19.

11 HADS.

BREST LITOWSK

ARZ

VIII. 25.

13. HADSERE G

BUG HADS

VIII. 25.

Włodawa

11. honv lov ho.

11. HADS.

VII. 29.

BUG HADS.

(Linsingen)

VII. 29.

HEYDEBRECK

LOV/HDT.

4. lov. ho.

5. német lov. ho.

4. lov. ho.

1. HADS.

VIII. 4.

VIII. 27.

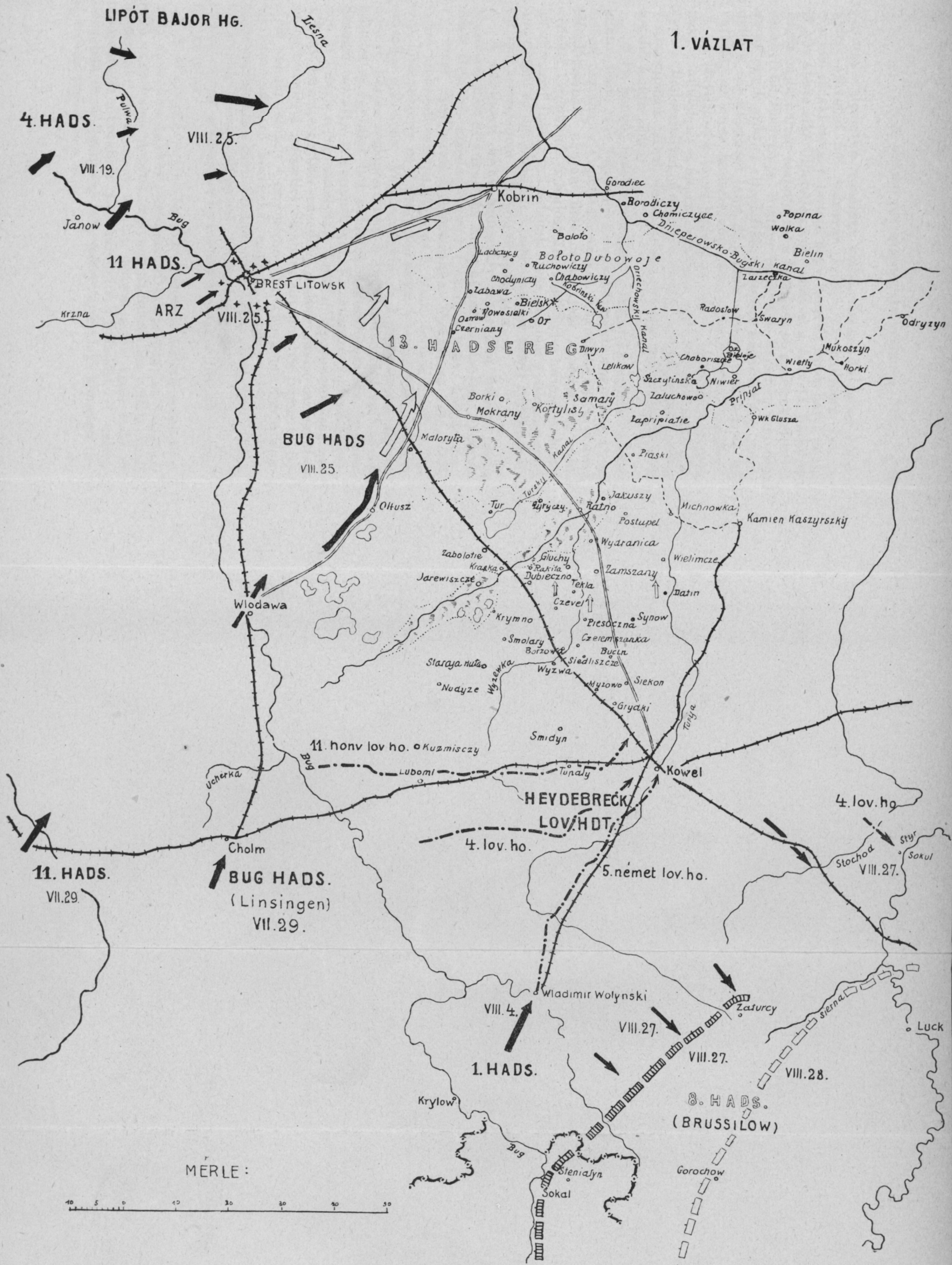
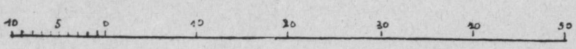
8. HADS.

(BRUSILOV)

VIII. 27.

VIII. 28.

MERLE :

Zaturcy—Steniatyn vonalára vonta vissza. Az orosz északkeleti arcvonal bal szárnyán küzdő 13. hadsereg Linsingen elől északkeletnek tartott, hogy Brest-Litovsk hátát védje. A vár eleste elkerülhetetlen volt, amikor a 4. és 11. hadsereg Lipót bajor herceg csapataival a Lesnát is elérte és ezzel hátát észak felől fenyegette. Amikor tehát a 4. hadsereg honvédei az öv egyik erődjét elfoglalták, az orosz hadvezetőség elrendelte a vár kiürítését (aug. 26.), mely amúgy is befejezte hivatását: az orosz hadseregzöm visszavonulásának védelmét.

A Heydebreck lovas hadtest egyelőre lovas egységeinek mozgó működésével akarta feladatát végrehajtani, ezért a 2. gyalog hadosztállyal Kowelnél hídfőt építtetett a Turiján visszacsapások ellen, lovas hadosztályait pedig észak felé tovább küldte előre.

A 11. honvéd lovas hadosztály a Bugot az Ucherka torkolatánál lépte át és folytonos harcok közepette augusztus 23-án érte el Smydin és Tupaly környékét. Augusztus 24-én, Kowel elfoglalásának napján már észak felé szorítja az utóvédeket Grydkinél. A hadosztály kötelékébe tartozó 5. honv. huszárezred Juhász századának lovas rohamát gyalogság ellen Smydinnél és ugyancsak a 5. honv. huszár ezred grydkii harcát már ismertettem e folyóirat hasábjain.

A 11. honv. lovas hadosztály a grydkii ütközet után Myzowon hált és augusztus 25-én három oszlopban nyomult előre. Hegedüs ezredes oszlopa (1/22. és 3. honv. huszár ezr., 1 1/2 üteg) Siedliszcze, Czeremszanka, Pieszoczno Tekla felé, Czító tábornok oszlopa (1/45. és 9. honv. huszár ezred, a huszár lövésosztály és 2 üteg) Borzowa Czewel felé, Békéssy százados 1/22. honv. huszárezreddel és 2 géppuskával Krymnora. E három oszlopon kívül a Bug-hadsereggel való összeköttetés és egyúttal bal oldalunk biztosítására az 5. ezred Szemző osztálya 2 géppuskával Kuzmiszcze-Nudyze-Krymnon át kísérte a hadosztályt. A hadosztályparancsnokság egy 5. honv. huszárezredbeli századdal, a tábori távíró osztaggal és az egészségügyi intézettel Siekonra lovagolt és innen távbeszélő vonalat épített Czeremszankára, ahova minden oszloptól parancsátvevő közegeket rendelt. Az ütközetvonatok az egyes oszlopokhoz csatlakoztak. Az 1. számú lövészeres oszlop két gyalog- és egy géppuskás lövészeres kocsija a Czító, egy gyalog és egy géppuskás lövészeres kocsija a Hegedüs oszlopot követte.

A Wyzewka vízterületének elmocsárosodott, süppedős, mély homokbuckákkal megszakított talaja nagyon meglasztotta az oszlopok menetét, melynek az ütegekhez kellett alkalmazkodnia. De nemcsak a talaj, hanem a sok vizes erdő és erdőparcella átkutatása is csökkentette a haladást. A tisztek buzgalma és a legénység lelkesedése aránylag könnyen le-

győzte ezeket az akadályokat, melyek, mint alább látni fogjuk, csak ízelítói voltak a később jelentkező nagy nehézségeknek. A hadosztálytól jobbra előnyomuló 5. német lovas hadosztálynak valamivel könnyebb terep jutott, különösen a műúton haladó 11. lovas dandárnak, melyhez tarackok is be voltak osztva.

A lovas hadtest parancsnokság értesítette a hadosztályt, hogy a két orosz arcvonala szétválasztása teljesen sikerült, annak kimélyítésére a lovas hadtest tovább nyomul észak felé, míg a kötelékéből kivált 4. lovas hadosztály Luck felé fog az 1. hadsereg keretében működni. A Bug-hadsereg jobb szárnyán levő XLI-ik német tartalék hadtest a Wlodawa-Kobryni műúton Oltusz és Maloryta között harcol. Az elfogott radio hírek szerint az oroszok aug. 25-én Dubieczno-Zamszany és Wielimcze, aug. 26-án Tur-Piaski vonalában szándékoznak ellenállni.

Az utóbbi híreket a folyton sűrűsödő járőrjelentések is megerősítették. A Turija és a Kowel-kobryni vasútvonal között előnyomuló lovas hadtest a jelzett vonal előtt egész széltehen ellenállásra talált. Hegedüs járőrei jelentették, hogy Pieszocno déli szegélyét erős ellenséges csapatok szállták meg. A támadást nagyon megnéhezítette a mocsaras terep, de a huszárok, hűségesei ütegeik hathatós támogatásával, még elég könnyen kiűzték az ellenséget a helységekből. Ámde a szívósan védekező oroszok a Wyzewkán átkelve esatlakoztak a helységtől nyugatra elterülő erdő déli szegélyén beásott bajtársaikhoz. Erejük 2—3 zászlóaljnyi lehetett. Az előbbi terepnehézségekhez még a Wyzewka lomha folyású medre is csatlakozott. A jó hajduságbeli, Szeged környéki és bányási legényeket ez sem tartotta fel. Lövegeik kitünő védelme alatt közelítették meg ellenfeleiket és 18^h50^l-kor szuronyrohammal verték ki állásaikból. A 55 foglyul ejtett muszka mind a 298. gyalogezredhez tartozott. A beálló sötétség miatt csak feldehítő osztagok üldözhatték a hátráló oroszokat.

A Czitó-oszlop Czeweltől délre bukkant az ellenségre. A dandár átkarolta a beásott oroszokat és szintén szuronyrohammal, mely már megszokott harcmódja lett a magyar huszárnak, űzte ki őket állásaikból. A foglyul ejtett 55 fő ugyancsak a 298. gyalogezredhez tartozott. A dandártól jobbra a huszár lövésosztály Gömör százados parancsnoksága alatt nyomta vissza az oroszokat és 42 foglyul ejtett katonán kívül nagy veszteséget okozott az ellenségnek. Különösen halottaik száma volt nagy. A hadosztály vesztesége jelentéktelen volt. A Czitó-dandárnál 5 huszár sebesült meg, a lövész osztálynál 2. Utóbbinak 2 halottja is volt. A gyalogságtól vezényelt Gömör százados nem győzi harcjelentésében gyalogosított huszárjainak vitézségét, lendületét és ügyes-

ségét eléggé magasztalni, mellyel a fölcényes számú ellenséget legyőzték.

Hegedüs ezredes járőrei megállapították, hogy az oroszok Czewelt is elhagyták. Dandára Pieszocznon, a Czitó-dandár Czeweltől délre az erdőben halt. Szemző és Békéssy csak kisebb járőröket kergettek maguk előtt. Szemző Smolaryig jutott.

A német 12. lovas dandár Datynnál 3 ellenséges zászlóaljat nyomott észak felé. A valamivel előbbre jutott német 11. lovas dandár Zamszanynál harcolt.

Az éjjel beérkezett parancs szerint a Heydebreck lovas hadtestet a Bug-hadsereg alá rendelték és annak jobb oldalát kellett biztosítania.

Másnap aug. 26-án a Hegedüs-dandár, melyhez a Békéssy osztály bevonult, csak 9^hkor tudott Pieszocznoról elindulni, mert tüzésége számára előbb a Wyzewka elrombolt hídját kellett helyreállítania, 10^hkor ér Teklara. A Czitó-dandár elővédje ekkor már Rakitanál harcol a helységtől keletre elterülő erdőt megszállt orosz erőkkel. A vasút mentén előnyomuló huszár lövésosztály ezidőtájt Krymno vasúti állomásnál pihen. A hadosztály parancsnokság 11^h50^kkor ért Pieszocznora.

Hegedüs ezredes elővédje és egy Rakita felé irányított százada a csatangoló orosz lovasoktól megtisztítja az erdőket.

Amikor az egyes oszlopok főcsapatainak élei a Pripiatj széles lápos völgyéhez értek, az elővédek már a túlsó partra szorították az ellenséget. A 6—7 km. széles mocsáron túl levő keskeny földháton többszörös drótakadállyal övezett kiépített állások sárgállottak az augusztusi verőfényben. Előttük orosz előőrsök, melyeket huszárjaink szorongattak. A Hegedüs-dandár egy járőre a leghevesebb tüzelés ellenére is, lovasrohammal fogott el egyet közülük.

A jól előkészített állásokat csak kevés erő szállta meg. Ezt az elővédek vagy elűzték vagy elfogták. Most már csak a mocsár alkotott akadályt. A Czitó-dandár előtt a mocsár két kilométernyire szorult össze és Rakitától töltésút vezeteti át rajta, melynek elrombolt hídjait hamarosan ki lehetett javítani. A huszár lövésosztály a sikertelenül felrobbantott kraskai vasúti hídon kelt át és az oroszokat oldalba támadta. Ezzel is utat nyitott a Czitó-dandárnak, mely még aznap összes részeivel átkelt és Zabolotién halt.

A Hegedüs-dandár előtt terült el a Pripiatj-völgy legszélesebb és legláposabb része. Ez a dandár is csak az előbb említett töltésúton kelhetett át, de az oda vezető út hídjai el voltak rombolva. Huszárjaival ő is követhette volna a Czitó-dandárt, de tüzéségét vissza kellett volna hagy-

nia. Azonkívül mögötte volt a hadosztály egész vonatja is. Ezért két ezredének utászszakaszaival rendbe hozatta az út-vonalat. Gluchyban halt.

A német 5. lovas hadosztály is a Pripiatjig nyomult előre. 12. dandárja Michnowkánál, 9. dandárja Synowról jövet Postupelnél kisebb, Zakusznál nagyobb ellenséges erőket szorított maga előtt észak felé. A 11. dandár, Hegedüs ezredes dandárával szoros összeköttetésben, Wydranicára vonta tarackjait és az ellenség megerősített állásait lövette.

A 11. honvéd lovas hadosztályparancsnokság Teklán halt és távbeszélő vezetékét Gluchyig építette ki. A felvételezést 27-ére Piesoczno és a műút között rendelte el és a hadosztály egészségügyi intézetet a hozzá csatlakozott vonatrészekkel Mokranyra irányította.

A lovas hadtest aug. 26-án 278 foglyot ejtett, valamennyit a 298. gyalogezredből.

Augusztus 27-én a 11. lovas hadosztály csak igen lassan haladt előre. A terjedelmes mocsaras erdőkön igen rossz utak vezettek a kijelölt irányban. Egyrészt a talaj, másrészt a sok felégetett híd nagy idővesztést okozott. A Czitódandár 8^h-kor indult el Turról észak felé és csak 14^h-kor ér a műútra. Onnan Mokranyn át zömével Borkira lovagol. A Hegedüs-dandár utászszakaszai reggel 7^h-ig helyreállították a hidakat, melyeken a dandár tüzérségével és a vonatjárműjeivel Zyrczyn át, utóbbiakat Mokranyra küldve, késő este érkezik Kortylisyebe. A hadosztály csak kisebb ellenséges járőrökkel találkozott, melyeket huszárjaink legnagyobb részben lóháton rohantak meg és fogtak el. Nagyobb orosz erők már aug. 26-án hagyták el Mokranyt. A 11. honv. lovas hadosztály egyik csoportja 70 foglyot ejtett. Egyik részük a 297. gyalogezredhez, a többi a 5. gárda gyaloghadosztályhoz tartozott. Utóbbiak a XXXI. orosz hadtestparancsnoksághoz voltak beosztva, mely ezelőtt 8—10 nappal hagyta el Mokranyt. Egy vonatesapatbeli altiszt (volt tiszt), aki a hadtest tisztí ékezőjében szolgált, azt vallotta, hogy a XXIII. hadtest (5. gárda és 20. kaukázusi gyalog hadosztály) és a XXXI. hadtest (75. és 85. gyal. hadosztály) visszavonulási irányát nem ismeri, de azt hallotta, hogy a XIV., XVII. és XXV. hadtest Pinsk felé vonul.

A német 5. lovas hadosztály Samarynál harcol. Innen az orosz XXXI. hadtestparancsnokság augusztus 26-án távozott észak felé. A Samarytól keletre levő tavaknál egy ellenséges lovasdandár áll. Az ejtett foglyok a 9. és 10. tüzérdandártól és a XXIX. hadtesttől valók. Egy elfogott dragonos tiszt azt állítja, hogy a Heydebreck-lovashadtesttel szemben a XXXI. hadtest és a 5. lovashadosztály áll szemben.

A lovashadtest parancsnoksága Kowelből Zamszanyra helyezte át székhelyét.

A gorlicei csata óta, tehát immár négy hónapig tartó üldözés fáradalmait kezdték az embereken elhatalmasodni. Hegedűs ezredes egyik jelentésében azt írja, hogy bár ezredeinek erkölcsi hangulata és értéke még mindig emelkedett, resti fáradtságuk mégis észrevehető már. Pedig amint alább látni fogjuk, még csak most kezdődik a fáradalmak java. A harcviszonyok még csak fokozták a követelményeket és nem engedték az embereket lélegzethez jutni. A forró nyári napokat hűvös éjszakák követték, melyeket a csapatok szabad ég alatt töltöttek. De a jó huszárokat nem csüggesztette a rövidesen beköszöntő, napokig tartó esőzés, a folytonos harcok, a rövid éjjeli nyugalom és a hiányos élelem sem. Derék legénységünk sanyargatott testét az erkölcsi erő és a támadás fel-emelő érzése vitte tovább a győzelem felé.

Augusztus 28-án a Czitó-dandár Borkiról Nowosielkin át a kobrini műút felé tartott. Ez tömve volt német csapatokkal és vonatokkal. Az utakon kívül járhatatlan terep miatt Czitó tábornok kénytelen volt az ostrowi majornál megállni és mert a kobrini műúttól keletre előnyomuló német 81. tartalék gyaloghadosztály parancsnoksága nem engedte előre, ott is halt. Hegedűs ezredes főoszlopával Kortylisyből 15^h-kor ért Nowosielkibe. Tőle jobbra a Békéssy-osztály lovagolt Oron át Bielskre. Utóbbi tartotta fenn az összeköttetést a német lovashadosztállyal is. A dandárnak megint nehéz útja volt, azért Hegedűs 15^h-ig pihentetni akarta csapatait és csak azután folytatni menetét Chodyniczyn át Chydryre. A Lachezycyre támadó 81. hadosztállyal közvetlen érintkezésbe lépve, felajánlotta támogatását; a német parancsnok azonban ezt nem fogadta el, sőt őt sem engedte előre.

Az 5. német lovashadosztály a 11. és 9. dandárral Diwyn-től északnyugatra a csatorna hídjánál áll harcban, a 12. dandár Lelikownál a hadosztály jobb oldalát biztosította.

A 11. honv. lovashadosztály dandárai mindenütt a német gyalogság mögé kerültek. Ez az eddigi, a németekét keresztező előnyomulási irányból következett. A lovashadtest-parancsnokság Ratnoból elrendeli, hogy a 11. honvéd lovashadosztály Kobrin helyett Bolotora, a német 5. lovashadosztály pedig Chabowiczyn elérése után Gorodiecre vegyen irányt. Mindkét lovashadosztály iparkodjék a Dnieperowsko—Bugski kanalon innen rekedt orosz erőket gyors előnyomulással és erejüknek teljes megfeszítésével lekötni.

Ámde még a 82. tartalék gyaloghadosztály részeitől támogatott 81. tartalék gyaloghadosztály sem tud a Chodyniczynél húzódo orosz megerősített állások elfoglalása után Lachezycynél tovább jutni, ahol újabb erős ellenállásra talált. Hegedűs

ezredes a Békéssy-osztályt az 5. lovashadosztály támogatására küldi Chabowicz felé, zömével pedig Lachezycy felé tartott. Útközben járőreitől jelentéseket kap, hogy az ellenség Lachezycy—Ruchowicz és Chabowicz vonalát kiépített állásokban erősen tartja és egyelőre a németek sem támadnak. A Hegedűs-dandár Nowosielkire tért éjjeli szállásra.

A 11. honvéd lovashadosztály, az előnyomulási területen átfutó rossz utak miatt, a kobryni műútra irányította vonatát. A német XLI. tart. hadtest vonataitól túlsúfolt műúton a hadosztály vonata zavart okozott és ezért felsőbb parancsra vissza kellett térnie a hadosztály mögé.

A H. H. Pawlopulban háló 11. honv. lovashadosztály parancsnoksága augusztus 29-én kevéssel éjjel után sürgőnyt kap a német 5. lov. hadosztálytól, hogy támadása a Diwyn és Chabowicz közti 146⁺ hídnál nem sikerült. A 9. dandár átjutott ugyan a csatornán, de nem tud tért nyerni. Többi ezredét visszavonta M. H. Jagmenovo, H. H. Lipowo, Or és Bielskre. Felderítő századai ekkor Radostow és Szczytynskánál állnak. (Ezek a helységek az 1. vázlaton találhatóak.)

A 11. honvéd lovashadosztály reggel 6^hkor Chodyniczytől délkeletre az erdőnél készen áll. A kijelölt menetirányban a XLI. hadtest nehéz harcot vív az erős állásokban védekező oroszokkal. Chabowiczre a német 5. lovashadosztály támad 1 dandárral Diwyn, 2 dandárral Bielsk felől. A hetek után végre együtt álló Bissingen-hadosztály felhasználja az alkalmat parancsnoklási viszonyainak rendezésére. Az előnyomulás alatt ugyanis a különböző csoportosítások folyamánként. Czitó tábornok került a 24. dandár élére, míg az ő (22.) dandárát Hegedűs ezredes vezette.

A német XLI. tartalék hadtest erős küzdelem után áttörte az ellenséges állás első vonalát, de a második vonal szívós védelmén megint elakadt. A német 5. lovashadosztály támadása is csak igen lassan haladt előre, különösen amikor déltájban a Chabowiczre beérkezett orosz erősítések ellentámadása érvényesült, mely a csatornától északra befészkelődött német 9. lovasdandárt visszaszorította a csatorna mögé.

Heydebreck altábornagy, ki Bielskre tette át a lovas-hadtest székhelyét, 15^hkor elrendelte, hogy a 11. honvéd lovashadosztály segítse elő az 5. lovashadosztály Chabowicz-Bolotára irányuló támadását, különösen pedig tüzérésségével lépjen mielőbb közbe. Bissingen altábornagy Bielskre sietett, hogy személyesen tájékozódjék a helyzetről. Ez alatt a hadosztály tüzérése a Bielsktől északra eső területen feivonult és megkezdte az ellenség lövését. A Bielsken átvonuló huszárezredek M. H. Nikolajewre irányítottak, hogy a német XLI. tartalék hadtest és a német 5. lovashadosztály közötti résen támadjanak Chabowiczre. Huszárjaink, amennyire a laza,

homokos, süppedős talaj engedte, az erdők nyújtotta fedezés kihasználásával siettek kitűzött céljuk felé. A Bto Omylno környékén tűzharchoz lóról szálltak és támadáshoz csopor-tosultak. A vezetékek lovakat Hegedűs ezredes vezette Nowo-sielkire. A küzdő csapatokkal Bielskre, a vezetékek lovakkal való összeköttetésre a pawlopoli tábori távbeszélő állomásra küldönc lovasok rendeltettek. Pawlopolban volt a hadosztály-parancsnok tágabb törzse, az egészségügyi intézet és a más-nap kiadásra kerülő élelmi lépcső is.

A huszárok támadása alig haladt valamelyest előre, máris újabb parancs érkezett. Dél óta ugyanis mindinkább szaporodtak a hírek, hogy ellenséges lovasság és gyalogság észak- és északkeletről jöve, a lovas hadtest hátsó összeköt-téseit fenyegeti. A Radostow és Szczytynskánál álló német lovas felderítő századok a túlerő elől már az Oriechowskij-kanalig húzódtak vissza. Bissingen altábornagy 17^h45^kkor parancsot kapott, hogy még harcba nem elegyedett erőit azonnal irányítsa Diwynre. A vezetékeklovak nagy része ekkor már áthaladt Bielsken, a 2. és 9. honvédhuszár ezred lovait azonban még fel lehetett a helységben tartóztatni. Lovasaik visszarendeltettek Bielskre és a legközelebb álló üteg is ide vonatott. A csapatok kivonása azonban nem volt könnyű. A parancs átadása a nehezen járható terepen, a lassan be-köszöntő sötétség, a fáradt huszárok menete az 5—6 km-nyi úton sok időt igényelt. Az első csoport: a 2. honvéd huszár-ezred 4 géppuskájával csak 22^h után, míg a 9. honvéd huszár-ezred 4 géppuskájával és egy üteggel csak jóval később in-dulhatott el Bielskről. Az újonnan képzett csoport parancs-nokságát Hegedűs ezredes vette át.

A német 81. tartalék gyaloghadosztály 20^h körül elfog-lalta Ruchowiczyt és Lacheczycyt, a Hegedűs-csoporttal gyen-gített lovas hadtestnek nem sikerült még aznap (29-én) ki-vernii az ellenséget Chabowiczyből.

Hegedűs ezredei egész éjjeli lovaglás után szakadó eső-ben érkeztek meg aug. 30-án hajnalban Diwynbe. A 2. hon-védhuszár ezred a tegnapi reggel óta folyton tartó készenlét és menet után sem térhetett nyugvásra. A Békéssy-osztály azonnal tovább indult Lelikowra, az Ujfalussy-osztály Po-wicé felé, egy járőr pedig Samaryra a Turskij-kanal átjáróinak megfigyelésére. Az Oriechowskij-kanalon mindkét osztály ellenségre bukkant. A felderítés megállapította, hogy Powicienél 1—2 gyalogszázad géppuskákkal, Zamoscienél két gyalogszázad és egy üteg áll, a közbeeső terepen egy gyalog-század és az egész ellenséges arcvonalt mögött erős lovasság van.

A 9. honvédhuszár ezred két üteggel néhány órával ké-sőbb érkezett Diwynbe és a 147 Δ -nél mint tartalék szállt lóról.

Czitó tábornok a 5. és 5. honvédhuszár ezreddel és 11² üteggel hajnalban együtt támadott a német 5. lovashadosztállyal és míg ez a helység északi szélét szállta meg, a Czitó-csoport a támadás befejeztével a csatorna mentén ásta be magát. Reggel 7^hkor Czitó tábornok is parancsot kapott, hogy csoportjával Diwynbe lovagoljon. A hadosztályparancsnokság is oda tartott, a lövészosztály követte, az ütközetvonatok Kletyszczere küldettek. Ezzel az egész 11. honvéd lovashadosztály az Oriechowskij-csatornához került, melyen a kelet felől előtörő ellenséget kellett feltartóztatnia.

Gróf Bissingen altábornagy a Czitó-csoportnak megengette, hogy lenyergeljen, csupán 1 osztály maradt készenlétben, 1 század pedig a Samarynál álló járőrt váltotta fel.

A hadosztály távbeszélő összeköttetésben állt: az 5. lovashadosztállyal Chaboviczyn, a lovashadtest parancsnoksággal Bielsken, a XLI. hadtest parancsnoksággal Nowosielkin és a hadosztály vonatparancsnoksággal Pawlopolon át Mokranyn. Ezt a hálózatot a hadosztály parancsnokság az Ujfalussy-osztályig tovább építette.

Hegedűs ezredes 14^hra támadást rendelt el, melyhez a 9. honvédhuszár ezred Perczel-osztályát Ujfalussyhoz, egy fél-századát Lelikowra, 1—1 üteget pedig a két csoport támogatására tolt előre. A támadás a teljesen sík, vízzel elárasztott, fedezéknélküli terepen rendkívül nehéznek ígérkezett, az uralkodó magaslatokon álló oroszok ellen. Az osztályparancsnokok azért alapos tűzérségi előkészítést javasolnak. Később Hegedűs ezredes, feladatának védőjellege miatt eláli szándékától.

Este 20^h után azonban mégis harcra került a sor, mert egy ellenséges gyalogszázad átjött a csatornán. Ujfalussy osztálya az úttól északra, Perczelé az úttól délre ellentámadásra indul. Hegedűs ezredes a Czitó-csoporttól egy 5. honvédhuszár ezredbeli osztályt kapott erősítésül, melyet a 147 Δ -nál állított fel.

Augusztus 31-én hajnalban a Perczel-Ujfalussy osztályok visszaszorították az oroszokat és üldözés közben maguk is átjutottak a csatornán, melynek keleti oldalán a 152 Δ -on befészkelődtek. További előnyomásuknak Powiciere 3—4 terek-kozák állta útját a visszavonult gyalogsággal együtt.

Békéssy sem maradt télen. Hajnalban rajtaütött az ellenségen és Zamoscieig jut, ahonnan 12^h tájban 4 szotnya doni kozák vonult vissza kelet felé.

Az 5. lovashadosztállyal való összeköttetésre egy fél-század lovagolt Dobrere, az itt talált ellenséget átkergette az Oriechowskij-csatornán, melynek átjáróit megszállta. Egy német járőr csatlakozása révén az összeköttetés a német lovassággal helyreállt.

A 11. honvéd lovashadosztály a mai nappal kivált a lovas hadtest kötelékéből és közvetlenül a Bug-hadseregnek maradt alárendelve. Feladatát: a Bug-hadsereg jobb oldalának biztosítását folytatja. A lovas hadtest parancsnokság búcsúparancsában különös köszönetet mond a hadosztálynak; fáradhatatlan, önfeláldozó és vitéz magatartásáért.

A hadosztály Koweltől Diwynig 350 foglyot ejtett. Saját vesztesége: 5 tiszt és 100 ember.

Szeptember 1-én Riedl alezredes a fél 5. honvédhuszár ezreddel, a huszár lövésosztaggyal, egy üteggel és a 5. honv. husz. ezred utászszakaszával felváltja a powicieii csoportot, a helységből kiveri a kozákokat és hídfőszertei meg szállja a csatorna túlsó partját. Felderítése Radostowig jut.

Hegedüs ezredes az 5. és fél 5. honvédhuszár ezreddel és egy üteggel a zamoscieii csoportot váltja fel, a hídfőt megerősíti és Szczytinskáig felderít.

Czitó tábornok a 2. és 9. huszár ezreddel és 1½ üteggel Diwynben marad. Itt vannak a hadosztály egészségügyi intézet és a lövészeres oszlopok is. A hadosztályvonat Mok-ranyban maradt. Felvételezés Borysowkán.

A XLI. hadtest Borodiczynél átlépte a Dnjeper—Bug-csatornát: az 5. lovashadosztály Chomiczycenél harcol. (Helységek az 1. számú vázlaton.)

Szeptember 2-án a Riedl-csoport felderítése Radostownál áll. Ezt a községet és a környékbeli erdőket az oroszok megszállták. A folytonos esőzés teljesen elrontotta az utakat. A felderítő különítmény útközben 15 hidat javított.

A Hegedüs-csoport felderítő különítménye elérte az ellenségtől megszállt Szczytinskát és tüzésrégeivel felgyújtotta.

Szeptember 5-án csak egyes járőrök harcoltak. A különítmények az ellenséget figyelik, mely nem mozdult tegnapi helyéről. A folyton tartó eső az úton kívüli terepet járhatatlanná teszi.

Az 5. lovashadosztály Wolka és Popina felé üldözi az ellenséget. (1 vázlat.)

Szeptember 4-én hajnalban a Bug-hadsereg elrendeli, hogy a hadosztály lovagoljon Bielinbe és támadja oldalba a kelet felé visszavonuló oroszokat. Bissingen altábornagy a Riedl-csoportot Radostow—Swarynon át Zarzecsckára, a Hegedüs-csoportot Szczytinska—Wietlyn át Bielinre irányítja. A Czitó-csoportból a 9. honvédhuszár ezred Hegedüshöz csatlakozik, a 2. honvédhuszár ezred és 1½ üteg Powiciére vonul és ott a hadosztály parancsnokság rendelkezésére áll. A Hegedüs-csoportnál levő 1½ 5. honvédhuszár ezred előnyomulás közben Riedl alezredeshez csatlakozik. A Hegedüs-csoport Wietlytől kezdve biztosítja a hadosztály hátát és oldalát és felderít a Pripiatjon túl Kamien Kaszyszkij felé. Az útközet-

vonatok rakjanak rögtönzött hidakhoz szükséges sok anyagot szekereikre és kövessék az oszlopokat.

A Riedl-csoport délután a Radostowtól keletre folyó, 14. m. széles és mély csatornánál harcol kisebb ellenséges osztagokkal. A falvakban anyagot gyűjtet az elrombolt híd kijavítására és csónakokat egy a hídtól északra tervezett átkeléshez.

Hegedüs ezredes Szczytinskából Radostowba küldi a két 5. honvédhuszár ezredbeli századot és 18^h50kor Chaboriszczénél áll. Elővédje a csatornán túl az orosz utóvéddel harcol. A csoport zöme Chaboriszcezen hál, jobb oldalát 1—1 szakasz biztosítja Zaluchowo és Zapripiatienel.

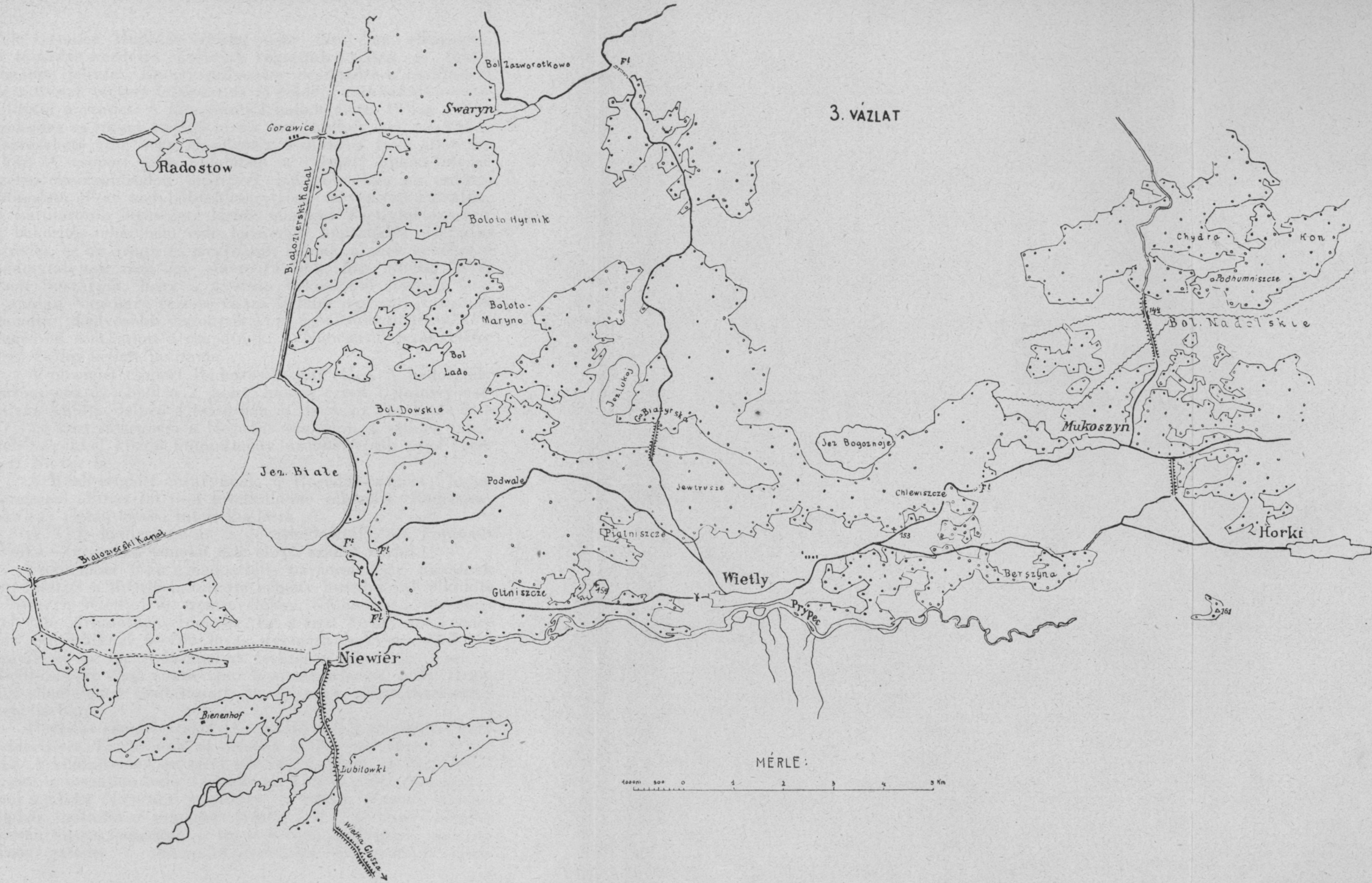
A Riedl-csoport Radostowon, a hadosztály parancsnokság, a Czitó-csoport, az egészségügyi intézet és a lövészeres oszlopok Powicien hálnak.

A hadosztály távbeszélő vonala Radostowig terjed, innen a csatornáig a 5. honvédhuszár ezred távirójáráőre kapcsol. Hegedüs ezredessel csak lovas küldöncök tartanak összeköttetést.

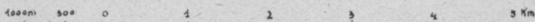
Szeptember 5-én hajnalban Riedl alezredes csoportjának egy részével a hídtól északra áthajózott a csatornán és elűzte az orosz védelmet. Azután hídfőszerűleg megszállta a csatorna keleti oldalát és a híd helyreállításához fogott, melyen csak a déli órákban tudott átkelni. Előtte 5—4 orosz lovas század húzódott vissza kelet felé. Swarynban megosztja csoportját és két úton akar Zarzeczkába jutni. A bal oszlop 16^h tájban fél úton még az eddiginél is süppedősebb talajra ér. A huszároktól és tüzérektől támogatott utászszakasz emberfölötti erővel készít alig használható átjárót, melyen a lövésosztály, a lovasok egy része és a lövegek csak megfeszített erőlködés árán jut valamivel járhatóbb útra. Riedl alezredes ezekkel folytatja útját, míg oszlopának többi részét báró Masburg századossal Swarynon át a Rózsaffy százados vezette jobb oszlop után küldte. Mindkét oszlop az est-sziürkület beállta előtt érkezett Zarzeczkára, ahol a Dnieper—Bug-csatornától északra küzdő német 5. lovashadosztállal jutott érintkezésbe. (1. számú vázlat.)

Míg Riedl csak a terep nehézségeivel küzdött, a Hegedüs-csoportnak az ellenség is útját állta. Reggel 6^hkor lépte át a csatornát, 10^h50 Niewiernél az ellenség utóvédjét űzte el Wietly és Wk. Glusza felé. Csak igen lassan jutott előre, mert a teljesen elromlott utat minduntalan rözsektegekkel és dorongokkal kellett kiraknia, hogy lövegei előre jussanak. Az alig 8 km-nyi úthoz Wietlyre, amely községhez csak 18^hkor ért, 7 órára volt szüksége. Wietly nyugati szélén és a tőle északra húzódó magaslatokon az ellenség várta. Egy lovas ezred, több gyalog század, 5—4 géppuska és 4 löveg állt

3. VÁZLAT

MÉRLE:

vele szemben. Hegedüs ezredes rajta ütött az ellenségen. A támadás kezdetén járőreink vágattak vissza és lovasrohamot jeleztek. Ez egy pillanatra megingatta a csatárokat, de a tisztek erélyes fellépése és jó példája csakhamar helyreállította a rendet. A támadás jól haladt előre. 19^hkor felhőszakadás és utána megint tartós eső hullott alá az égből. Észrevehető volt, hogy az ellenség északkelet felől átkarolni akar. A csoport jobb oldalában a Pripiatj lomha-folyású széles elmcosarasodott medrével, bal oldalában az erdővel szorosan állott, melyből csak egy rossz út vezetett hátrafelé. A harcjárőrök lovasságot láttak mozogni Wietlytól északra. A bekerítés tehát nem volt lehetetlen képzelődés. Hegedüs ezredes, ez az óvatos és megfontolt katona, akinek nevéhez a hadosztálynak nem egy sikere fűződik, lóra ültette bőrig ázott huszárjait, hogy a gyorsan beköszöntő sötétség előtt csapatait Niewierre vezesse vissza és mint régi szabályzatunk mondta: „kedvezőbb viszonyok közt újból támadhasson.“ Pihenés ott sem jutott a csapatnak. A Niewiertől északkeletre levő gázlót kellett javítania.

A powiciei csoport Radostowig jött előre. A hadosztály parancsnokság ebből a 2. honv. huszár ezred Ujfalussy osztályát küldte délben a csatornán át, hogy az Oz, Białe és a Prypec közt támogassa a Hegedüs-csoportot. A szintén talajnehézségekkel küzdő különítmény azonban csak éjjel érkezett Niewierbe.

A Riedl-csoport Swarynnál, a Hegedüs-csoport Chaboriszczénél állított fel 1—1 levélküldőnc állomást. Radostowban egy élelmi lépcső jutott kiadásra.

A XII. hadtest és az 5. lovashadosztály ma Popina—Wołka—Zarzczecka vonalát érte el. (1. számú vázlat.)

Szeptember 6-án a hadosztály parancsnokság törzsének egy tisztjét a törzslövasszakasz néhány huszárjával elküldte a Śwaryn Wietly-i út szemrevételére. Különösen a tüzérséggel való járhatósága érdekelte. Ez a tiszt Swaryntól keletre egy erdőszlaknál 6—700 lovas nyomára bukkant, akik itt háltak és ma reggel lovagoltak tovább Wietly felé. Csak a Riedl-csoport által visszavetett lovasság lehetett, mely Hegedüs ellenfeleihez csatlakozott. Az út nagy része tüzérséggel nem járható.

Hegedüs ezredes reggel 11¹/₂ századot és 1 géppuskát küld felderítésre. Ezt az erőt az oroszok a 159^h-nál tüzzel fogadták. A különítmény az egész ellenséges állást és körülbelüli erejét is megállapította. Dél előtt az 5. és 9. ezred utászszakaszai a gázlót és az utat javították. 15^h50^{kor} Hegedüs két oszlopban indította el csapatait Wietly felé. Ujfalussy százados három huszár századdal a tegnapi úton a Pripiatj mentén, Koós ezredes 5 századdal Podwalen át nyomult előre.

A tüzéség a déli oszlop mögött Gliniszczेरől támogatja a támadást, melyet a csoport a Piatniszcz-e-erdő és a Prypec (Pripiatj) között beásott oroszok ellen intéz. Estig Koós oszlopa 1000. Újfalussyé 400 lépésig közelíti meg az ellenséget. Az oroszok nagyon szívósan védekeznek. Ellentámadás ellentámadást követ. 18^h tájban Koós egy baloldala ellen intézett lovasrohamot ver vissza. A harc egész éjjel tart. Lövészerünk fogytán; Hegedüs sürgős pótlást kér.

Riedl alezredes csoportja a német lovas dandárokkal szoros összefüggésben tért nyer és Bielinig jut. A Hegedüs-csoport erősítésére 17^hkor elküldi Maasburg századost 1^{1/2} századdal és 2 géppuskával Swarynon át Wietlybe, egy fél-századot pedig Mukoszyn felé rendelt felderítésre és jobb oldalának biztosítására. Maasburg különítménye a sötét éjszakában lassan jutott előre és csak másnap reggel ért Wietlyre.

A hadosztály parancsnokság a Zarzeczkával összefüggő Lachowicz-majorba telepedett át. Itt azt a parancsot kapta a Bug-hadseregtől, hogy biztosítsa a hadsereg oldalát, a Hegedüs-csoport pedig Odryzyn át (1. sz. vázlat) támadja oldalba az oroszokat.

A hadosztályvonat Diwynt érte el, a Hegedüs-csoportnak Niewierre, a Riedl-csoportnak Radostowba tolt 1—1 kocsirészleget felvételezésre.

Szeptember 7-én reggel 5^hkor Hegedüs huszárjai véres harc árán elfoglalták Wietlyt. Az ellenség számos halottja maradt a harcmezőn és súlyos veszteséggel vonult vissza. Sebesültjeit magával vitte, a halottak vállszalagjait levágta, nehogy az ezredszámok elárulják, mily csapatokkal küzdöttek huszárjaink. Az üldözést csak a tartalék századdal lehetett folytatni, mely egyúttal Horki és Odryzyn felé is felderített. A csoport többi része megszállta a Wietlytől keletre és északkeletre fekvő magaslatokat, kötelékeit rendezte és a beérkezett lövészert osztotta szét.

Amikor a Maasburg-különítmény a hosszú és fáradságos éjjeli menet után a Jewtrusze erdő szegélyén kibontakozott, csak győzedelmes bajtársait látta mindenütt. Az ellenség megfutamadott.

Riedl alezredes a reggeli órákban a hadosztály parancsára még a Buzás századot küldte egy lövegszakasszal Mukoszynra, hogy a nehezen küzdő Hegedüs-csoportot támogassa. Buzás csak a Bol. Nadolskieig jut. Az elrombolt (144) híd javítását a szemben levő erdőben rejtőzködő oroszok tüzeléssel akadályozzák.

Hegedüs üldözésre küldött százada 14^h-kor jelenti, hogy a visszavonuló ellenség Mukoszynt és a Berszyna-erdőt megszállta és hogy tüzéségünk északról lövi a falut. A konzer-

vákból készült sovány déli étkezés után Hegedüs ezredes lóra ülteti huszárjait, hogy a muszkákat tovább kergesse. Koós ezredes 5 huszárszázaddal Berszyna felé, Ujfalussy 4 huszárszázaddal Mukoszynnak tartott. Néhány km. után tűzharchoz lóról szálltak, vezetéklovaikat a Wietlytól északkeletre levő házcsoporthoz küldték vissza és támadtak. Küzdelmüket a 153^é-nél felvonult üteg támogatta. Buzás lövegszakasza Mukoszynt lőtte. Egy század és a két utászszakasz a Chlewiszce erdőben maradt mint tartalék. A harc a sötétség beálltával sem szűnt meg. 21^h-kor az oroszok mindkét oszlop előtt elhagyták állásaikat és derék huszáraink megszállhatták Mukoszyn és Berszyna keleti szegélyét. Veszteségeink jelentéktelenek: az oroszok négy lövege rosszul lőtt. Üldözésre még sem lehetett gondolni. Az utóbbi napok megérőltető éjjeli menetei és harcai és a hiányos élelem annyira kimerítették a csapatokat. A huszárok már két napja nem látták mozgókonyháikait, melyek megrekedtek az utak feneketlen sarában. A tartalék élelemadag konzervái és kétszersültje nem pótolhatta azt az erőt, amit fáradt testük veszített. A jó szellem azonban megmaradt és néhány órai alvás után ismét tetre készen álltak.

Az alig néhány századra leolvadt Riedl-csoport a német lovassággal, minden talpalatnyi tért vérrrel szerezve meg, Bielineen túl jutott előre.

Míg a hadosztály fáradtságos harcait vívta, újabb parancs érkezett Bissingen altábornagyhoz. A 4. hadsereghez áthelyezett hadosztálynak már másnap (szeptember 8-án) el kellett volna érnie Kamien Kaszirskijt. Az ellenséggel mindenütt szoros érintkezésben álló csapataink kivonásán kívül a parancs ily gyors végrehajtásának egyéb, az eddigi hadműveletek természetéből következő akadályai is voltak. Hegedüs ezredes, hogy csekély erejével eddigi felelősségteljes feladatát megoldhassa, a Pripiatjon átvezető átjárókat elromboltatta. De számolnia kellett azzal is, hogy ahol az oroszok visszavonultak, mindenütt akadályokat állítanak elének. Az általában mocsaras és most a több napi esőzés folytán még inkább járhatatlanná vált talajon át vezető kevés út ezt a törekvésüket megkönnyítette. Hogy a hadosztály már másnap a 35—55 km-nyire levő Kamien Kaszirskijbe érjen, még ha nincs is az ellenséggel érintkezésben, alig valószínű és amint látni fogjuk, nem is történt meg, mert az események más parancsoltak.

A hadosztályparancsnokság (mely igyekezett a parancsnak megfelelni) intézkedései közül, csak a Riedl-csoportnak szept. 8-án 4^h-kor Mukoszynba való elindulása és a hadosztály törzs és intézetei eltolása Lachowiczéről Niewierre került végrehajtásra.

Felderítésre és a Kamien Kaszirs kijre vezető útak szemrevételezésére Hegedüis ezredes 1 huszárszázadot és 1 utászszakaszt küldött. Ez a különítmény jelentette, hogy csak a Lubitowki erdő sarkáig terjedő 3 km-es útszakaszon 6 rossz híd van, melyeknek javítása több napig fog tartani. Az utak a négy nap óta tartó eső miatt feneketlenek. De a természet alkotta nehézségeken kívül még az oroszok tevékenysége is gátat vetett minden kísérletnek. Wk. Glusza felől több lovaszázad, két tábori és egy nehéz löveg visszaszorította a munkálatokat védő tábori őrsöket Niewierre, melynek déli szegélyén három huszárszázad és egy idetevéd német lovaszázad foglalt állást az ellenség további előnyomulásával szemben. Az oroszok a Prypecet a hatásos tűz körletén kívül átlépve a Bienenhofon át átkarolással fenyegették a niewieri állást. A védők Hegedüis ezredeshez fordultak erősítésért. Hegedüis maga is nehéz helyzetben van. Berszynai, de különösen mukoszyni csoportjaival szemben az oroszoknál mozgolódás észlelhető, mely támadó szándékra vall. Riedl alezredes csoportjának közeledése még nem érezhető. A niewieri Ft-nál álló hadosztályparancsnokság is elrendeli, hogy minden nélkülözhető erőt küldjön ide, nehogy az ellenség oly előnyöket szerezzen, melyek a hadosztályra végzetesekké válhatnak és új feladatának végrehajtását megakadályozhatnák. Hegedüis tehát a Késmárky-századot, egy lövegszakaszt és két géppuskát küld Niewierre. Czitó tábornok, aki közben átvette a niewieri csoport parancsnokságát, Késmárkyt a helység nyugati kijáratánál állította fel.

Riedl alezredes 9^h 20^l-kor érkezett csapataival a Chydra-erdőhöz. Itt a következő helyzetet találta: Buzás százados lövegszakasza reggel 6^h óta lövi a Mukoszyntól keletre álló ellenséget. 1 lovas század a Kon erdő keleti szegélyén, 1 fél-század a Podhumniszcze házesoporttól délre fedezi a tüzéséget, 1 félszázad a Bol. Nadolskietől délre közvetlen összeköttetésben áll az Ujfalussy-csoporttal. Riedl 1 lovasszázaddal kiegészíti a biztosítást és felderítést észak és északkelet felé, tüzéségét felvonultatja és a huszár lövésosztályt haladéktalanul támadásra rendeli a Mukoszynra vezető úttól keletre, balszárnyával a 151 Δ felé.

Déli 13^h-ig tart, míg a lövésosztály a Nadolskie-mocsáron átvergődik és annak déli szegélyén gyülekezik. Gömör százados itt két századot rendel küzdőnek, egy századot lépcsőben állít fel a balszárny mögött, a negyedik század mint tartalék követi majd az előnyomulókat. Ujfalussy ezidőtájt Mukoszyn. Koós Berszyna keleti szegélyén hevenyészett állásban felkészülten várja az oroszok támadását. A lövésosztály 14^h-kor lép a sötét erdőbe. Amikor küzdő századjai a Mukoszyntól keletre vezető úthoz értek, bal szárnyukat

erős orosz támadás éri és viasszaszorítja. A közép mögött haladó tartalék század azonban erélyesen előre tör, magával rántja hátráló bajtársait és a lépesőbéli századdal együtt bekeríti a muszkák jobb szárnyát. Ugyanekkor Ujfalussy is, akit a támadás balszárnya elért, ellentámadásba megy át és viasszalöki ellenfelét. Elkéseredett kézitusa keletkezik, mely közel egy óra hosszat tart. A két oldalról közrefogott oroszok végre is megfutamodnak. 120 halottat hagynak a porondon, 80 fogoly marad embereink kezén (a 351. gyalog, 3. dragonyos és 5. dsidás ezredtől). Huszárjaink azonban szintén megfizették fényes győzelmük árát. 24 bajtársuk holtteteme borította a küzdelem színhelyét, 71 sebesültet, köztük 3 tisztet kötöztek be a segélyhely orvosai. A századok csak az erdő szegélyéig követték a pánikszerűen menekülő oroszokat. Itt meg kellett őket állítani, mert a lövészer fogytán volt. Az I. számú lövészeres oszlopban már csak 10 rakasz karabélytöltény van, a II. számú Czernyaniba ment felvételezésre és csak 11-ére várható vissza.

Hegedüs ezredes a Mukoszyn körüli összes csapatokat Riedl alezredes alá rendelte.

A hadosztályparancsnokság nehéz elhatározás előtt állott. A 4. hadseregearancsnokság intézkedése Kamien Kaszirskijre szólította. Ámde oda csak újabb harcok árán juthatott volna, melyekhez a legfontosabb eszköz, a lövészer hiányzott. Kérdés, hogy a megerőltetett és hiányosan táplált legénység győzte volna-e még erővel és hogy a bár rövidebb, de valószínűleg rossz útakon hamarább ért volna-e céljához, mint kis kerülővel a már kijavított eddigi menetvonalain Diwynen át. Ily körülmények között a hadosztályparancsnokság szívesen vállalta a felelősséget, hogy parancs ellenére Diwynbe vonul, ott pótolja anyagi hiányait, embereit lélegzethez juttatja és felfrissülve indul új feladata felé.

Az ellenségtől észrevétlenül elválandó elrendelte, hogy az összes csapatvonatok 9-én 1^h-kor induljanak a niewieri Ft-on át a Bieloziersko-csatorna mentén vezető úton Radostowba, onnan az ezredek leendő körletébe. Főcsapat Hegedüs ezredes berszynai, utóvéd Riedl alezredes mukoszyni csoportja. Mindketten hajnalhasadás előtt indulnak. Az állásokban járőröket hagynak vissza, az ellenség félrevezetésére. Minden hídát el kell rombolniok. Czító tábornok mint oldalvéd Niewierben marad, erős jobb szárnyal tüntető támadást intéz ellenfelére, aztán Szczytinskan át elvonul. Niewiernél az oszlopok úgy alakulnak, hogy a 9. honvédhuszárezred és két üteg Diwynre, a 3. és a lövészosztály a lövegszakasszal Radostowra jusson, az előre küldött vonatok útját követve. A 2. és 5. honvéd huszárezred Czító tábornokkal és egy üteggel Lelikowra vonul. A főcsapat távbeszélőn jelenti indulását,

azután lebontja a vezetékét. Sebesültszállító kocsik még ma Wietlyre mennek és minden sebesültet felszednek.

A hadosztályparancsnokság eme intézkedése pontrólpontra teljesedett.

A 11. honvéd lovas hadosztálynak helyszűke miatt vázlatosan leírt működését csak az méltányolhatja igazán, aki maga is résztvett a háborúban. Akiket életkörülményeik ott-hon marasztaltak, azok legalább hozzávetőleges képet nyernek arról, hogyan viselkedett lovasságunk.

A hadosztály teljesen megoldotta feladatát. Távoltartotta a Bug-hadsereg oldalától az ellenség zaklatását és csipdelődéseit, melyek ha nem befolyásolták volna is nagy mértékben az eseményeket, mégis kellemetlenek lehettek volna.

Ma a hadseregek mechanizálásának idején talán nem ártott visszapillantani a lovasság magatartására. Mit csinált volna a több tonna súlyú harcokosi ezen a terepen?

Vitéz Somorjay Jenő.